Roll No……………………….
Signature of Invigilator ………

Paper Code

BV-504

पतंजलि विश्वविद्यालय

University of Patanjali

Examination March-2021

बी. ए. व्याकरण, पंचम्सत्रम्

व्याकरणम्, चतुर्थपत्रम्

वैदिकसाहित्यम्/वैदिक सिद्धान्त परिचयः

समयः - होरात्रयम् पूर्णाङ्काः ७०

निर्देशः प्रश्नपत्रमिदं 'क' 'ख' इति खण्डद्वयो विंभक्तमस्ति, प्रतिखण्डमङ्कनिर्देशो द्रष्टव्यः, प्रदत्तानां निर्देशानामनुसरणपुरस्सरमेव प्रश्नानामुत्तराणि लेखनीयामि।

(खण्ड -क)

प्र01. स्मृताः केचन पञ्च सूक्तमन्त्रा लेखनीयाः। (1 x5 =5)
पाठ्यक्रम में निर्धारिताः केचन पञ्चमन्त्राः लेखनीयाः।

प्र02. चतुर्णां मन्त्रणां शब्दार्थपुरस्सरं व्याख्यानं कुरु। (2.5 x4 =10)

1. आचार्यो ब्रह्मचारी, ब्रह्मचारी प्रजापतिः।
   प्रजापतिर्विराजति विराडिन्द्रोऽभवद्वशी।।
2. इमां भूमिं पृथिवीं ब्रह्मचारी भिक्षामा जभार प्रथमो दिवं च।
   ते कृत्वा समिधावुपास्ते तयोरर्पिता भुवनानि विश्वा।।
3. ब्रह्मचर्येण तपसा राजा राष्ट्रं वि रक्षति।
   आचार्यो ब्रह्मचर्येण ब्रह्मचारिणमिच्छते।।
4. आचार्यो मृत्युर्वरुणः सोम ओषधयः पयः।
   जीमूता आसन् सत्वानः तैरिदं स्वराभृतम्।।

प्र03. पृष्टानां पञ्चानां मन्त्राणाम् ऋषिदेवताछन्दांसि ज्ञापनीयानि। (1 x5 =5)

1. अर्वागन्यः परो अन्यो. ....।।
2. ब्रह्मचारिणं पितरो. ....।।
3. अभिक्रन्दन् स्तनयन्नरुण. ....।।
4. अमा घृतं कुणुते. ....।।
5. ब्रह्मचर्येण कन्या. ....।।

(खण्ड -ख)

प्र01. पृष्टात् सूत्रादग्रे पञ्च सूत्राणि लेखनीयानि। (5 x1 =5)

1. नित्यद्रव्यवृत्तयो विशेषास्त्वनन्ता एव।

अथवा

तत्र प्रत्यक्षज्ञानकरणं प्रत्यक्षम्।

प्र02. पृष्टानां पञ्चानां सूत्राणामर्थाः बोधनीयाः। (1 x5 =5)

1. शब्दगुणकमाकाशम्, तच्चैकं विभु नित्यं च।
2. कार्यनियतपूर्ववृत्ति कारणम्।
3. घ्राणग्राह्यो गुणो गन्धः।
   स द्विविधः सुरभिरसुरभिश्च पृथिवीमात्रवृत्तिः।
4. संयुक्तव्यवहारहेतुः संयोगः। सर्वद्रव्यवृत्तिः।
5. इन्द्रियार्थसन्निकर्षजन्यं ज्ञानं प्रत्यक्षम्।

प्र03. पृष्टेषु त्रिषु द्वयोः विषयात्मकप्रश्नयोः समाधानं कुरु। (2.5 x2 =05)

1. संख्या नित्या अनित्या वा ?
2. इन्द्रियार्थसन्निकर्षस्य भेदाः के ?
3. गुणानां संख्या का ? के च ते ?

(खण्ड -ग)

प्र01. पृष्टेषु सप्तसु पञ्चानां श्लोकानां पूर्तिः करणीया। (2 x5 =10)

1. “प्राणस्येदं वशे. ....||”
2. कथमायात्यस्मिञ्छरीरे. ....||
3. एषा हि द्रष्टा. ....||
4. अरा इव रथनाभौ. ....||
5. परमेवाक्षरं प्रतिपद्यते. ....||
6. प्रजापतिश्चरति. ....||
7. विश्वरूपं. ....||

प्र02. पृष्टेषु पञ्चसु चतुर्णा विषयात्मकप्रश्नानां समाधानं कुरु । (2.5 x4 =10)

1. प्रश्नोपनिषदि कति प्रश्नाः सन्ति? अथ च कस्मिन् विषये केन-केन कृताः ?
2. प्राणस्य का महिमा ?
3. अस्मिञ्छरीरे प्राणापानादयः कुत्र स्व-स्व कार्यं कुर्वन्ति?
4. ओंकारजपस्य का महिमा ? (किं महत्वं वा)
5. “कुतो ह वा इमाः प्रजा प्रजायन्त इति” स्वधिया व्याख्येया।

(खण्ड –घ)

प्र01. पृष्टेषु सप्तसु पञ्चानां श्लोकयोः पूर्तिः करणीया। (1x5 =05)

1. सत्त्वं ज्ञानं. ....।।
2. तमसो लक्षणं कामो. ....।।
3. यथा यथा निषेवन्ते. ....।।
4. वेदाभ्यासस्तपो. ....।।
5. सर्वभूतेषु. ....।।
6. प्रत्यक्षं चानुमानं. ....।।
7. शब्दः स्पर्शश्च. ....।।

प्र02. पृष्टेषु त्रिषु श्लोकेषु द्वयोः पदच्छेदविभक्तिसमासा लेखनीयाः। (5 x2 =10)

1. सैनापत्यं च राज्यं च दण्डनेतृत्वमेव च।
   सर्वलोकाधिपत्यं च वेदशास्त्रविदर्हति।।

2. मानसं मनसैवायमुपभुङ्क्ते शुभाशुभम्।
   वाचा वाचाकृतं कर्म कायेनैव च कायिकम्।।

3. उत्पद्यन्ते च्यवन्ते च यान्यतोऽन्यानि कानिचित्।
   तान्यर्वाक्कालिकतया निष्फलान्यनृतानि च।।

--------------x--------------